СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. [illegible]XXV. Ч. 151. Джерзи Ситі, Н. Дж., пятниця, 1. липня, 1927. VOL. XXXV. No. 151. Jersey City, N. J., Friday, July 1. 1927. THREE CENTS

ТРЕТИЙ ЛЕТ ПОНАД ОКЕАН З АМЕРИКИ В ЕВРОПУ

БЕРД СТРІЧАЄ В СВОЇМ ЛЕТІ ВЕЛИКІ ПЕРЕШКОДИ.

РУЗВЕЛТ ФІЛД, Лонг Айленд, 30. червня. — О годині 5. мінут 20. вчора рано вилетів літак Колумбія в безперервну дорогу з Америки до Европи.

Хоча се вже третий лет понад Атлянтійський океан, але й він викликує величезне зацікавленнє, бо він у богато точках відмінний від двох попередних летів, себто лету Линдберга й лету Чеймберлина. Коли тамті летуни старалися тільки перелетіти, то Берд, що кермує сим перелетом, поставив собі богато амбітнійшу ціль: він хоче ствердити, де є найліпша дорога для воздушного перелету між Америкою й Европою. З тої причини Берд набрав на літак всякого наряддя до розглядування дороги, мірення вітрів, магнесових наклонів, і таке инче. Через те він мусів узяти зі собою людий, які на тих приладах розуміються як експерти. Через те його машина не легка, а важить богато більше, як дві перші машини. До того Берд задумує летіти теж з поворотом з Европи в Америку.

ВИЛЕТ ЛІТАКА.

Кромі Берда, який вже має велику славу невстрашимого чоловіка завдяки свому летови до північного бігуна, полетіли на Колумбії ще Бернт Балхен, Норвежець, знаток радія, машиніст Джордж Новіл та Акоста, інжинер, що будував Колумбію. Літак з усею ґазоліною важив при вилеті 17,621 фунтів.

Вилет був дуже тяжкий. Через якийсь час навіть здавалося, що літак не буде мати досить сили піднятися на воздухи, бо він мав на собі 600 фунтів більше тягару, як він колинебудь підносив. Бачили сей вилет великі маси народа, які все ще ждали вилету, хоча кілька разів вже були розчаровані відложеннєм лету. Бачили теж вилет жінки летунів.

ВІСТКИ ПРО ЛЕТ.

Літак Колумбія се перший літак, що має радієві прилади, щоби при їх помочи порозумівати зі світом. Він і давав вістки зі свого лету. Перша вістка була подана нині о годині 2. мінут 30. рано, коли літак вислав вістку, що від 4. сполудня до часу висилки радіограми, себто через 10 годин, летуни летіли густою мракою й хмарами, що закривали величезні простори. Ся вістка дає повнє понятте про небезпеки, які приходиться поборювати летунам у їх подорожи.

Літак летів тою самою дорогою, якою летіли літаки Линдберга й Чеймберлина, себто наперед до Нової Фунляндії, а звідки звернув на схід на Атлянтійський океан. З океану вже прийшли звідомлення від кораблів, які бачили літак. З тих звідомлень і часу видно, що літак не стратив богато часу через мраки довкола Нової Фунляндії та летить з пересічною скоростю 100 миль на годину.

ВІЙСКОВІ ЛЕТУНИ ДОБИЛИСЯ ДО ГАВАЙСЬКИХ ОСТРОВІВ.

ПЕРЕЛЕТІЛИ ТИХИЙ ОКЕАН ЗА 26 ГОДИН.

ГОНОЛЮЛЮ, 29. червня. — Американські військові летуни, поручники Мейтленд і Геґенберґер, що вилетіли позавчора з Овкленда під Сан Франциском, прибули нині сюди, перелетівши Тихий океан за 26 годин безперервного лету.

По дорозі мали вони богато клопотів, бо стрічали дощі й супротивні вітри. Кромі сього їх радіо переставало працювати кілька разів, а машини справляли їм клопоти кілька разів. Один раз серед дощу їм здавалося, що змилили дорогу, але на щастє побачили корабель на океані, і справили свій лет після нього. Був се одинокий корабель, який вони бачили підчас всего лету, що дає поняття про небезпеку для летунів на случай, якби їм треба було опуститися на воду.

При висіданню на Гавайські острови летунів витали великі маси народа та війска.

ҐУБЕРНАТОР ВІДКЛАДАЄ ВИКОНАННЄ КАРИ СМЕРТИ НА САКА Й ВАНЦЕТТІ.

ОБА ДІСТАЛИ ВІДЛОЖЕННЯ КАРИ НА ОДИН МІСЯЦЬ.

БОСТОН, Месечузетс, 29. червня. — Ґубернатор Фулер за порадою екзекутивної ради, ним встановленої для розглянення справи Сака й Ванцетті, відложив виконанне кари смерти на обох засудженців з 10. липня до 10. серпня.

Ґубернатор Фулер каже, що він мусів відложити виконанне кари, щоби мати час розслідити справу основно.

До нього далі напливають протести проти виконування кари смерти. Протести приходять від американських і заграничних організацій.

ЗАГАДОЧНА СМЕРТЬ ВЛАСТИТЕЛЬКИ „ФАБРИКИ АНГЕЛИКІВ".

НЮ ЙОРК, 29. червня. — Луис Гайнеман, 32-літний шофер, вбив вистрілом з револьвера паню Дороту Джансон, 31-літну властительку „бейбі фарм"-и (в Европі се звичайно називають „фабрикою анґеликів") на Стетен Айленді. Молода дочка вбитої та одна сусідка бачили вбийство і росповіли поліції про цілу подію. Поліція ще його не найшла.

Мав він часто відвідувати паню Джансон, але які два тижні тому вони посварилися. Муж убитої покинув її який рік тому назад. Гайнеман зайшов до хоти коло полудня, коли пані Джансон хотіла його прогнати з хати, він вистрілив до неї та вбив її. Підчас сеї сцени на дворі бавилося кільканайцятеро дітий, не звертаючи на подію наймеччої уваги.

В ФРАНЦІЇ ЗАВОДЯТЬ ОДИН РІК ВІЙСКОВОЇ СЛУЖБИ.

ПАРИЖ, 28. червня. — Палата послів ухвалила закон, яким вводиться в Франції однорічну військову службу. Ця постанова буде залежна від ухвали всіх других податкових проєктів, що відносяться до реорганізації французької армії.

ПОМСТА ВОЙОВНИЧОГО „ХЛІБОЇДА".

До „Діла" пишуть зі Станиславова: До нашого міста приїхала з Відня довголітня наречена „начального редактора" Даниловичівської рептильки Івана Стовцюка враз з трома дітьми: Володимиром (6 літ), Марґаретою (4 роки) і Губертом (2 роки). Приїхала очевидно не так у відвідини, як за удержанням для себе і для нічому неповинних дітей. Одначе це так обурило хлібоїдського ватажка, що він замкнув наречену в мешканні побивши її в неможливий спосіб, так, що вона вже поверх два тижні лежить тяжко хора. Добрі люди змилосердилися над дітьми і примістили їх у якогось міщанина на передмісті Бельведер, який живе сам у біді. А тимчасом Стовпюк шастається між нашим народом і проповідує йому свою „моральність". Нема то як бути хлібоїдським ватажком! Супроти безборонної жінки він відважний, але зрештою всюди пильнують його цілости постійно два аґенти, оплачувані, розуміється, з податкових грошей нашого народу.

ТРІЮМФ ГОЛИНСЬКОГО В БЕРЛІНІ.

Наш артист Михайло Голинський, що виступав у Берліні в партії Радамеса в „Аіді", яку співав по італійськи, мав величезний успіх. Його заразже заанґажовано як першого тенора до великої міської опери в Берліні на цілий оперовий сезон 1927/28. Критики приняли виступ нашого співака незвичайно прихильно. Публика була захоплена.

Мих. Голинський, як відомо, є учеником відомого педаґоґа-музика, проф. Чеслава Заремби до якого наш співак прийшов на науку як бас-барітон, а щойно він відкрив у нім теноровий тембр голосу і вишколив його на тенора. Успіхи Голинського тим замітніщі, що щойно в 1925 р. дебютував він як ученик проф. Заремби на сцені львівської міської опери в ролі Каня в „Паяцах", а нині став уже першим тенором великої берлінської опери, через яку проходили найбільші і найславніщі співаки світа.

Слід іще зазначити, що зі школи проф. Заремби вийшли ще й инші наші визначні оперові співаки і співачки. До його учеників належали між ін.: п-і Олександра Любич-Парохоняк (опера в Катовицях), Зенон Дольницький (тепер в Еспанії), Михайло Маслюк- Мартіні (бас львівської опери) і п-ні Марія Сабат-Свірська (прімадонна торунської оперетки). Також нині проф. Заремба має між своїми учениками молодих Українців (ок.), адептів оперового співу.

ЗРАДА Й РОЗСТРІЛ ҐЕН. КЛЄЩИНСЬКОГО.

Тяжко жити в світі бідному. Не менше тяжко живеться малим державам, а прикладом цього Литва. Її траґедією є біднота. 2 міл. мешканців, ніяких природніх багацтв, а довкруги „добрі" сусіди, що поза плечима Литви торгують нею. Сьогодня не улягає вже ніякому сумнівові, що Литвою торгують Англійці, Німці й хто тільки хоче. А Литва безпомічна, бо й щож сьогодня зробить 2 міл. держава, ще до дого з сильними національними меншостями, які згори настроєні проти литовської держави?

На тлі тої нужди зродилася на Литві подія, що дуже невеселими думками настроює приятелів Литви. Ця подія — це зрада Клєщинського. Хто він такий? Це один з найвищих ґенералів литовської армії. В 1921-2 р. був він шефом литовського ґенерального штабу й до останніх днів тішився повним довірям литовського уряду. Клєщинський тепер був уже на пенсії, але за спеціяльним дозволом президента держави йому було вільно носити ґенеральську уніформу. І от у його власному помешканні приловлено його на гарячім учинку, в хвили, як він большевицькому аґентові вручував шпигунські матеріяли.

Ґен. Клєщинського увязнено й передано доразовому судові, а 1. червня ц. р. прийшла вістка, що його розстріляли. Клєщинський звернувся до президента з просьбою про помилування, але президент ласки відмовив. І так від куль своїх жовнірів згинув, як зрадник — начальник ґенерального штабу...

Факт яскравої зради своєї держави чільним ґенералом доказує, що Литва переживає дуже тяжку моральну крізу. Тому не виключеним є, що вже в короткому часі Литва стане знову тереном внутрішніх міжусобиць, з чого готові скористати „добрі" сусіди й Литву, як державу, змести з лиця землі.

РОЗДАРОВУЮТЬ НАШЕ ДОБРО.

Прибічна рада в Тернополі ухвалила подарувати Т-ву Школи Людової (TSL.) площу з партеровим будинком при вул. Качали, дуже гарно положену, на будову будинку прив. жін. учит. семинарії і торговельної школи, з тим застереженням, що до тих шкіл матимуть вступ ученики й учениці без ріжниці народности і віроисповідання.

ЗДЕРЖАННЯ ЕМІҐРАЦІЇ ДО КАНАДИ.

Канадійський уряд повідомив телеґрафічно про здержання еміґрації до Канади. Це зарядження має бути спричинене дуже лихим врожаєм у цілій Канаді, через що запотребовання сільських робітників дуже мале.

Виїздити до Канади можуть далі тільки ті особи, що посідають спеціяльні дозволи (перміти) і ті, що їдуть до своїх родин.

ПОЛЬСЬКО-КАТОЛИЦЬКА ПРАВДОМОВНІСТЬ.

Гомінкою була у Львові справа кс. Копача, кармелітського монаха, який ізза жінки підступно вбив капеляна польського війська кс. Ідеца. З убийника зроблено ненормального чоловіка і віддано його до кульпарківського заведення для умово хорих. Недавно, вийшовши з Кульпаркова непомітно, кинувся під станиславівський поїзд. З того приводу широко розписувалася польська преса, особливо бульварна. Але поза Львовом ця справа набрала зовсім іншої закраски. Краківський „Ґлос Народу", орган митр. Сапеги, під написом: „Вбийник — самовбийником" пише таке: „Греко-католицький кс. Копач, який перед двома роками був засуджений за вбивство греко - католицького ксьондза Ідеца в одному з львівських монастирів, поповнив самогубство". Ось вам зразок польсько-католицької правдомовности. Ні, панове, ані кс. Копач, ані кс. Ідец не були греко-католицькими священиками тільки римо-католицькими. А коли ви стидаєтеся признатися до своїх ксьондзів, то щонайменше не кидайте огидного клейма на греко-католицьке духовенство.

СТРАШНИЙ МОРД У ЖАБЮ.

В ночі перед Вознесенням напали на родину Римзаків в Жабю невідомі справці, підпалили хату, а Юру й Марію Римзаків, які пробудилися з сну й шукали рятунку в утечі, постріляли з револьверів. Після того ввійшли до хати й зарубали маму Римзакової та троє дітей. З хати нічого не зграбовано. Не є виключене, що морду доконано з мести. За вбийниками шукає поліція.

ВЕЛИКА БУРЯ НАД МОСКВОЮ.

Над Москвою шаліла грізна буря при супроводі громів та лискавок. Підчас бурі трісли дві водопроводні рури, позбавляючи місто води. Опісля грім вдарив в електричну централю та перервав електричний провід так, що ціле місто найшлося в повній тьмі. Події ці викликали серед населення великий переполох.

В ДОПОМОГУ ХЛІБОЇДАМ.

Львівське „Діло" повідомляють з Варшави, що коштом уряду видано там около 100.000 передвиборчих відозв партії УНС (наших хлібоїдів). Відозви — без подання друкарні — вийшли з друкарні Шведе, вул. Варецька 11. Ці відозви розліплено на днях вже у Львові і певно й у инших містах та селах Східної Галичини.

КРІВАВІ ПОРАХУНКИ.

Теодор Більо, господар з Грушатич, повіт Перемишль, жив від довшого часу в незгоді з братом Михайлом Більо. Недавно вони оба стрінулися на дорозі, а по суперечці дійшло до бійки, підчас котрої Михайло побив Теодора так тяжко, що мусіли його відставити до лічниці.

АНҐЛІЯ ПНЕ ДО ВІЙНИ, КАЖУТЬ СОВІТИ

ГОТОВИТЬ АРМІЮ В ІНДІЯХ, ХОЧЕ НАСТУПАТИ НА СОВІТИ ЗІ СТОРОНИ АФҐАНІСТАНУ.

МОСКВА, 29, червня. — З Лондону доносять, що Анґлія забирається до скріплення і реорґанізації своїх війск в Індіях. Заразам подають, що Анґлія зачала концентрацію війск на афґаністанській границі. З того вносять, що Анґлія має в пляні военний похід проти совітів з боку Афґаністану. Про те можна думати ще й тому, що той секретний документ, за яким анґлійський уряд пошукував при ревізії Аркоса мав відноситися до совітсько-афґаністанських відносин. А ті відносини дуже добрі. Афґаністан може ввозити на совітську територію свої товари без всяких митних оплат і це дуже зблизило населенне до совітів.

Президент Ради Народних Комісарів Риков заговорив рівнож про совітсько-анґлійське напруженне зазначуючи, що Анґлія готується до війни з совітами.

ШАНҐАЙ МАЄ НОВІ КЛОПОТИ.

КИТАЙЦІ НЕ ХОЧУТЬ УЗНАТИ ПОДАТКІВ, НАЛОЖЕНИХ В ЧУЖИНЕЦЬКІЙ ТЕРИТОРІЇ. — СТРАЙК КОРАБЕЛЬНОЇ ПРИСЛУГИ.

ШАНҐАЙ, 29. червня. — Міська Рада в чужинецькій дільниці піднесла чиншовий податок з 14% на 16% дотеперішних рентових оплат. Китайські купці протестують проти цего податку, бо кажуть, що його ухвалено без їх заступництва. В міській раді не засідає в чужинецькій дільниці ні один Китаєць.

Не платили податку і давними часами, але тоді китайські суди дозволяли на фантованнє і ліцитацію домів чи склепів. Тим разам ситуація остільки гірша, що ніякий китайський суд не видасть такого вже вироку на Китайця. Знова міська рада каже, що без підвижки податку не покриє дефіциту.

Другий клопіт має місто зі страйкуючими робітниками і корабельною прислугою тих кораблів, що курсують по ріці Янґце. Службі хотіли обтяти заробітню платню на 10%, через те й вийшли робітники на страйк.

ХОЧУТЬ ПЛАТИТИ ВІДШКОДОВАННЄ.

ШАНҐАЙ, 29. червня. — Міністер заграничних справ націоналістичного уряду в Нанкінґ С. Ву заявив сенаторови Вилерови, який студіює відносини в Китаю, що уряд готов заплатити відшкодованне за втрати, які потерпіли американські горожани підчас розрухів в Нанкінґ.

ЗА ЗАВІШЕННЄМ ЗБРУЇ В КИТАЮ.

ЛОНДОН, 29. червня. — В телеґрамі з столиці Китаю Пекина подають, що тут поведено сильну аґітацію за тим, щоби негайно скликати мирову конференцію та проголосити завішенне збруї і дійти до порозуміння з націоналістичним ґенералом Ченґ Кай Шеком.

ТЕХНІКИ ПРО МІНОНОСЦІ.

АДМІРАЛ ДЖЖОНС КАЖЕ, ЩО АМЕРИКА СТОЇТЬ ПОЗАДУ ДРУГИХ ЩОДО МІНОНОСЦІВ.

ЖЕНЕВА, 29. червня. — Технічні експерти взяли тепер в свої руки справи, що до яких дипльомати не можуть дійти до якогось порозуміння. З їх звіту виходить, що Америка має на папері найбільше міноносців, бо 297. Адмірал Джанс знова пояснює, що 176 міноносців побудовано ще до часу світової війни. Всі вони не мають тепер значіння, бо за старі. Вони лежать собі спокійно в пристанях і служать хиба до того, щоби патролювати побереже і вилапувати бутлеґерів.

ПАРИЖ ОЖИДАЄ БЕРДА.

ВСІ ПЕВНІ ТОГО, ЩО ЛЕТ ВДАСТЬСЯ.

ПАРИЖ, 29. червня. — Париж цікавиться дуже летом Берда, але річ ясна не до тої міри, що летом Линдберга. В той сам час приїде до Парижа ще й Чеймберлин, то буде нагода робити нові приняття для обох летунів.

Цілу дорогу з Шенбурґа до Парижа будуть освічувати, щоби улекшити Бердови лет, бо він готов прилетіти пізно ночею.

ДУМАЮТЬ, ЩО В ЖЕНЕВІ ТАКИ ПРИЙДЕ ДО ЗГОДИ.

ДИПЛЬОМАТИ ВІДНОСЯТЬСЯ ДО КОНФЕРЕНЦІЇ ОПТИМІСТИЧНО, ҐАЗЕТЯРІ ЗНОВА НЕ ВІРЯТЬ В УСПІХ.

ПАРИЖ, 29. червня. — Хоч панують великі розбіжности між Анґлією і Америкою щодо ограничення уоруження на морі, члени конференції переконані, що таки знайдеться якись вихід. Думають, що Анґлія таки попустить і згодиться на це, щоби Америка стояла щодо кружляків на рівні з нею.

Зате представники преси тої думки, що конференція не принесе ніяких позитивних ухвал.

ШКОЛА НАРОДІВ.

ЛОНДОН, 29. червня. — З рамени старої фундації Темплярських Лицарів відчинено „Школу Народів", в якій будуть вчитися хлопці, що будуть репрезентувати 25 народів. Головно будуть приймати военних сиріт. Хлопцям буде дана нагода кінчити університети в Анґлії, Франції, Америці і в других краях.

ТЕПЕР ПРИЙМАЄТЬСЯ ЧЛЕНІВ БЕЗ ВСТУПНОГО

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

СІЧОВИЙ ЗЇЗД

По трох літах монархістичної пропаґанди і одиновластя зберуться на вільній республиканській землі Вашинґтона в місті Гемтремк недобитки гетьманської Січи на Січовий Зїзд. На тім зїзді будуть розглядати той оплаканий стан, в якім опинилася сегодна Січова Орґанізація завдяки насильній пропаґанді Скоропадщини. А стан цей дійсно оплаканий, це кождий знає. І не поможе тут нічого ні Архиєрейське Богослуженне, відправлене еп. Богачевським, ні його і епископа Будки благословенство, ні благословенства гетьмана Скоропадського, ні паради, ні маневри, ні мундури. Все те не замилить нікому очей, бо кождий з наших громадян знає, що діється з гетьманськими Січами в його власній громаді і в цілій Америці. Гетьманська Січ знайшлася в цілковитім упадку, це загально відомий факт, якого не може змінити ніякий блахман, бо це загалови аж надто добре відоме. Не внесе в Гетьманську Січ нічого живого і Гетьманський Зїзд, бо внести не може. Візантійський клерикально-монархістичний дух зі своїм сервілізмом і ідолопоклонством, зверненим в сторону царського ґенерала Скоропадського, не знайшов симпатії серед здорово думаючої робітничої української іміґрації в Америці, вихованої на демократичних ідеалах. До такої орґанізації американська молодь не пристає і це вже одно засуджує Гетьманську Січ на скору і неминучу смерть. Вона може ще якийсь час істнувати, але хиба для паради, так як і для паради відбувається теперішний Січовий Зїзд. Бо иншої рації він не має. Хиба може ще ту одну, щоби ще раз виказати на яв ті суперечности, в яких душиться пропаґанда Скоропадщини в Америці.

Бо ото на тім зїзді будуть і тим разом на зверх величати демократичні американські ідеали, будуть святкувати величаво з парадою День 4. липня, себто американське Свято Незалежности, коли то Америка освободилася зпід влади анґлійських королів, а заразом будуть висмівати ті самі ідеали, коли їх в практиці пристосовуємо до українського народа. На зїзді буде тепер головним речником і оборонцем Скоропадщини той самий др. Назарук, котрий укладав відозву, взиваючу нарід до повстання проти Скоропадського. Богослуженне буде правити на тім гетьманськім зїзді греко-кат. епископ др. Богачевський, який мимо своєї релиґійної нетерпимости в тім випадку буде благословити православного гетьмана. На тім зїзді будуть говорити навіть про визволенне українського народа і будуть це визволенне погоджувати з свяченнем гетьманських прапорів з Поляками як кумами і з московськими і польськими дідичами як конечними причандалами гетьмана. Чи це все може хто на світі погодити — це инша справа. Через те якраз Скоропадщина скоро впаде, а Січовий Зїзд нічого тут не порадить, хоч будуть там блестіли мітри, пірначі і мундури.

ІСТОРИЧНІ НАЦІОНАЛЬНІ СКАРБИ

Вивчення минувшини певної нації має величезне значіння для створення її історичої традиції. На ґрунті традиції розвиваються, кріпнуть старі та творяться нові цінности нації. Тому всі народи та всі держави надають велике значіння всебічному вивченню своєї минувшини.

Український нарід нарешті прийшов до фактичного творення власної державности. В часи боротьби й упертої творчої праці відчулося, як ніколи раніше, що в історичному життю нашого народа є ще богато невияснених сторін. Багато ще там невивченого зовсім. Багато трактовано в невідповіднім світлі. Тому й наше знання історичної минувшини давало такі слабі основи для створення нашої державної традиції.

Причиною цього є не лише був брак слабого розвитку української науки, але ще й те, що наші „приятелі-сусідоньки" постаралися, щоби все шкідливе для їх імперіялістичних замірів убити, а натомісць витворити те, що їм потрібне. Для того вони нищили документи, які могли стати жерелами для української державної традиції. Инші документи та історичні факти висвітлювали лише з точки інтересів російського чи польського імперіялізму. Коли зявлялася яка книжка або наукова праця, що правдиво освітлювала минувшину українського народа, то її нищили, забороняли публікувати. Колиж така праця являлася закордоном, то російське правительство витрачувало нераз великі кошти, щоби відкупити небажану для нього книжку та знищити її.

Тому вивчення української минувшини ще й тепер натрапляє на вакі перепони. Тому то так богато спорів у нас про нашу державну традицію з нашими ворогами. Вони й самі иноді щиро вірять, що правда на їх боці, бо так їх навчено, бо так їм довели їх власні учені авторітети.

Багато з української історії, особливо козачих часів, ще не висвітлено. Якраз це ті часи, коли Росія почала старанно замітати всі сліди української державности, щоби створити „єдіний русскій народ із Велікоросов і Малоросов". Ми ще й досі не маємо автентичного тексту Переяславської угоди з Московщиною й біля неї йде спір учених. Навіть де-які доводять, що такої угоди зовсім не було писано. А це акт першорядної ваги. Що вже тоді говорити про меньшої ваги акти!

Ще й досі остаточно не пояснений у всіх деталях, так би мовити, внутрішній політичний та адміністративний устрій України козачих часів. Покищо ми маємо лише схему української історії, а не маємо історії свого народа у всіх її деталях.

Лише по резолюції 1917. року Україна створила компетентну інституцію, Українську Академію Наук, яка одним з головних завдань поставила собі відшукати всі памятки історії українського народа, щоби на підставі їх написати наконець наукову українську історію. Така праця певно дасть надзвичайно цінний матеріял для дальшої практичної державницької праці нашого народу.

Останні звіти Академії Наук та инших наукових товариств і окремих осіб подають відомости про численні відкриття величезного, невичерпаного історичного матеріялу. Цей матеріял тепер тільки що розшукується в архивах на Україні й у Москві. Це ще мала краплина в тому морі українського історичного матеріялу, що розкиданий по ріжних архівах російських, польських і румунських міст. Ще не доторкнуті архіви ріжних місць заслання українських діячів козачої та пізнійшої доби (монастирі й міста по далекому Сибіру).

Скільки є історичного матеріялу розкиданого по архівах закордону: в Туреччині, Німеччині, Франції, Італії, особливо у Венеції та у Ватикані. Ще не всі матеріяли винайдено та розроблено у Швеції, навіть в Анґлії та в ріжних старих князівствах, герцоґствах, вільних містах, тощо, з якими Україна була в зносинах, або які цікавилися нею самі.

Московщина, Туреччина, Польща та Румунія (ся послідня з її архівами бувших волоських та молдавських господарів) мусять бути невичерпаним жерелом історичних документів українського народу.

Для того, щоби їх лише відшукати, потрібно багато людських, відповідно підготованих, сил та грошевих засобів. А до того ще треба їх сколіювати, щоби нарешті звести в певну систему та простудіювати, вивчити.

На це треба не лише довгого часу, але ще раз людей та засобів. Значіння для української боротьби за державність вони мають таке велике, що немає тих коштів та витрати людської сили, яких вони не оплатилиб.

Українська Академія Наук існує вже неодин рік. Уже сім років, як вона знаходиться в большевицькому комунодержаві, а большевики весь час пишаються й галасують на весь світ про свої заходи та успіхи в розвитку української культури та науки. Так говорять большевики,, а фактично українські академіки матеріяльно ледви животіють. Наукові співробітники та аспіранти часто не мають на шматок хліба й усім їм доводиться відриватися від своєї наукової праці, щоби прогодувати себе.

Крім того Академія Наук не має відповідних коштів на видання вже написаних праць і вони припадають порохом на полицях академічних архівів, цих нових кладовищ творчости й праці українських учених. Не має вона грошей на висилку відповідних сил для розсліджения хочби найближчих архівів. Сумно читати кождий звіт Академії Наук, чи якої иншої наукової інституції; в такім звіті неодмінно знайдеш кольосальну самопосвяту наших людей науки, величезну переведену працю, а разом з тим це все лежить мертвим капіталом, бо немає гроша на опублікування матеріялів, на продовження праці або на саму необхідну й недалеку поїздку, щоби закінчити працю.

„Рабоче-крестянске правітельство" найде гроші на армію, на вязниці, на охоронників і жандармів, на допомогу „голодуючим рабочим Анґлії", і на „визволення" Гіндусів, Китайців та инших з рабства капіталу, лише не має засобів для української науки, для української культури. Міліони українських грошей сиплеться для потреб Росії, третього інтернаціоналу та ріжних партій, а для української науки їх немає. І не буде поки українські землі знаходяться під опікою ляцького пана, румунського боярина чи московського хама — все одно, якого кольору.

ЯСНЕ СТАНОВИЩЕ.

Кождий, хто вродився перед 1914 роком, знає і розуміє стоусту вістку: „Війна". Летить вона на лоб на шию, як свого часу марка польська, і забігає навіть там, куди не заходить екзекутор податковий. А в серцях людей робить дива не меньші як любов: перемінює міни, переробляє привички і дає думкам новий хід. Навіть найбільших ворогів усякої політики — робить політиками, а найбільших політиків — телеґрафічними стовпами.

Котрий часопис возьмете до рук, байдуже з якою метою, ваше око впаде на величезні букви заголовків, що пахнуть кровю: „Анґлія проти СССР", „Війна двох світів", „Хто виграє?" і т. п. Голова вам закрутиться, серце залопоче і, коли ви неполік, почнете доказувати та переконувати, колиж ви політик... розведете безрадно руками.

Здибає мене вчора один з неполітиків. Він вд якогось часу троха зизував на схід, але до політики не мішався.

— Що ви скажете до війни? — питає.

— Будуть стріляти...

— Без жарту. Як вам здається?

— Виграють большевики! — кажу ради клича: „на всякий випадок", щоби не викликувати сварки з радянцем.

— Хто? Большевики!? З ким? З Анґлією?! Смійтеся!!!

— Адже ви самі нераз...

— Ніколи чогось подібного не говорив. Анґлія то сила!...

— Щож нам у такому разі робити? — питаюся.

Знакомий робить рух, такий, що — мовляв — я дуже добре знаю, але не говорю, бо не мішаюся до політики.

Ми розійшлись на те, щоби по полудні знову здибатися. Знакомий здається забув нашу ранішну розмову, бо зачинає з тієї самої бочки.

— Що ви скажете до війни?

— Анґлія виграє і кінець.

— Що, Анґлія? Та дряхла колода, той підгнилий пень?! Смійтеся! Радянщина знищить її, як знищила вже неодно...

По цім слові замахав руками і покотився кудись.

Нині ми стрінулися ще раз і я зараз на вступі знову дістав „воєнне" питання. Бажаючи вдоволити співбесідника, відповів виминаючо:

— Це ще невирішена квестія. Може виграти Радянщина, але й може взяти верх Анґлія.

— Маєте рацію! — скрикнув він урадувано. — Я вже від місяця те саме говорю. Це повинно бути вихідною точкою для нашої теперішньої політики. Ясне становище передовсім!!!

— Щож ви радите в даному випадку робити?!

Неполітик розглянувся на всі боки, взяв мене за плече, притулив свої уста до мойого вуха і ледви чутно шепнув:

— Ждати!!!

Галактіон Чіпка.

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

ШИКАҐО, ІЛЛ. Бр. св. Димитрія, від. 301, повідомляє усіх своїх членів, що піврічні збори відбудуться дня 3. липня, в неділю, о год. 2-ій пополудни. Кождий член мусить явитися на тих зборах, бо є дуже важні справи до полагодження. Довгуючі члени мусять вирівнати свої довги до 3. липня, в противнім разі будуть суспендовані. — Н. Слівінський, секр.

Мої, твої, наші.

Оженився вдовець із вдовою. Обоє мали із перших подруж діти, а потім ще дістали пару діточок. От раз у хаті зробився межи дітьми крик. Чоловік питає:

— Жінко, а що там таке діється?

— Та то твої діти і мої діти бють наших дітей — відповідає йому жінка.

В. Будзиновський.

ПЯТЕ КОЛЕСО.

ІСТОРИЧНА ПОВІСТЬ.

(40)

— Як би Бурлай знав, що ми тут в Суліні відкриємо заговір; як би знав, що заговірники втечуть і мені треба буде доповнити челядь, то може слідкував би за мною та пробував би тепер підсунути мені своїх хлопців. Всего того Бурлай, ані якийинший ушкал не міг знати, отже, відки він тут міг би взятися? Небезпеки, про яку ти говориш, тепер нема. То могли би бути тільки люди, котрі трібалуи би збунтувати челядь ґалери, як би то взагалі була збиранина непевної голоти. При сій моїй челяди такої небезпеки нема. Щоби тепер зверборвані не зробили мені ніякої пакости, ми всі будемо пильнувати їх. Коби тільки заїхати до Стамбула. Там знайду ліпших.

— Про мене! — Богдан сказав. — Але не нарікай на мене, як не будеш з них вдоволений.

— Кажу тобі, коби тільки доїхати до Стамбула. Можуть бути будь які, коби тільки знали свою роботу. Таких в Суліні знайдеш досхочу.

Лодка понесла Богдана до Суліни. Покрутившися сюди й туди, Богдан опинився в ліску, в котрім, як і першим разом, зійшовся з Бурлаєм.

— Пішло о много скорше і гладше, як ми оба надіялися,— Богдан забалакав до Бурлая.— Челядь ґалери, покищо, о шість пар рук слабша. Найважнійше се, що в очах Ашіка я спаситель ґалери. Тішуся безмежним довірєм отамана. Ашік, як лиш прочитав Решидову писульку...

— Не розказуй, бо шкода часу. Головне вже знаю. Розказав мені Омар.

— Ти з Омаром говорив?

— Він вже в мене. Він і всі його товариші.

— Ти вдурів? Таких брати до себе? Тепер, коли сам полюєш на ту ґалеру?

— Вони тепер мають до вибору: або турецька шибениця, або вірна і добре платна служба у мене. В моїм промислі такі люди найліпші і найвірнійші... Ти чого прийшов сюди? Лише на те, щоби про се, що сталося, розказати мені?

— Я маю важнійшу місію, з котрої, на мою думку ти повинен скористати. Наша ґалера не має керманича. Одинокий, що знає се діло, був у змові з Куршудом, потому з Абасом. Він втік. Як вони всі чотири пішли до тебе, то й він між ними.

— Так, він у мене. Ашік може вислав тебе, щоби сторожа порту силою приставила його йому? Ашік може нає, що він у мене?

— Не знає нічого і щасливий, що заговірників так скоро спекався. Вислав мене по керманича, але по якого иншого. Упросив мене, щоби я знайшов йому в Суліні керманича і пару матрозів. Як бачиш, іде дуже гладко, бо не він сам пустився вибирати для себе людий. Передав се мені, я передаю тобі.

— Справді іде гладко. Я не дуже надіявся, що він возьме саме тих хлопців, які я буду йому підсувати. Тепер, коли ти приведеш їх йому, дістане на свою ґалеру мою челядь. Як далі буде так гладко йти, то ґалеру возьму без проливу крови.

— Отже керманича і чотирох матрозів маю?

— Маєш! — Бурлай відповів. — Возьмеш їх зараз? Вони крутяться в порті. Ждуть, чи Ашік не прийде вербувати.

Богдан і Бурлай пустилися назад. Коли увійшли в улиці Суліни, Богдан побачив Решида. Богдан потягнув Бурлая за собою в бічну улицю і каже:

— Решид мабуть ще не знайшов собі безпечного судна. Від Ашіка втік, як почув про заговір. Коли тепер почує, що заговірників на ґалері вже нема, він може схоче вернути до Ашіка. Мені потрібна його приязнь. Вона мені потрібнійша, ніж тобі його золото. Пізнійше скажу тобі, нащо. Я піду до него і від ґалєри Ашіка відстрашу його. Не виключене, що він прийде до тебе проситися, щоби ти його взяв. Не бери його.

— Чому не взяти? Лекше буде відняти від него його гроші. Хоч вони тобі, як ти кажеш, непотрібні, то я не погорджу ними.

— Мені треба, щоби він заїхав до Стамбула живий, але й щоби з собою привіз всі ті гроші, які везе до султанського скарбу. Ти до Стамбула не поїдеш, отже не бери його. Як би він таки вернув до Ашіка, то взявши ґалеру, Решида пусти на волю, полишаючи при нім його скарб.

— Як тобі се потрібне, то ані його самого, ані його скарбів не рушу. Як він схоче, то возьму його на мою ґалеру і зроблю так, що він, не втративши шелюга, заїде цілий до Стамбула.

Богдан і Бурлай вийшли з бічної улиці і переймили Решида, котрий в товаристві свого слуги, двигаючого скриню, ішов до порту. Богдан підійшов до него і забалакав.

— Ти може назад на ґалеру Ашіка?

— Я чув, що заговірники втікли, — Решид відповів, — але я до тої ґалери таки не маю довіря. Я волів би яке велике купецьке судно. Коби тільки до Кістенджі. Там мабуть воєнні ґалери і я пересівсь би. Тут, недалеко ґалери Ашіка стоїть велика ґалєра купця Гусеіна. Мені казали, що вона безпечна, та що мабуть їде аж до Стамбула.

— Гусеін справді чесний купець, — Богдан потвердив. — Знаю се, бо Гусеін мій приятель.

— Коли він твій приятель, то я у него не маю чого боятися. Може би ти мене завів до него? А ні, то дай мені писульку.

— Ти можеш сам побалакати з ним. Він коло мене.

— Той твій товариш, то сам Гусеін? — Решид спитав, показуючи на Бурлая.

— Він сам, — Богдан відповів.

— Возьмеш мене? — Решид звернувся до Бурлая.

— Я не беру людий, яких не знаю.

— Знає мене твій приятель, мій товариш з ґалери Ашіка.

— Возьми його, — Богдан сказав до Бурлая. — За те може він коли тобі вигодить у чім.

— Возьму. — Бурлай сказав до Решида. — Іди на беріг і дожидай мене при моїй лодці. Котра, допитаєшся. Я ще лиш пару слів скажу мому приятелеви і також іду. Зараз відчалимо, бо я й так вже загаявся.

Решид відійшов. Бурлай промовив до Богдана.

— Ти йди далі берегом гирла яку версту і там жди, бо я туди вишлю до тебе моїх хлопців для Ашіка. Йому скажи, що ти зверборвав їх не в порті, а в самій Суліні, та що тобі дав їх певний приятель.

Бурлай лишив Богдана і пішов здоганяти Решида. Богдан взяв на ліво і пішов до недалекого гирла Дунаю, що плило попри Суліну. Ішов берегом і побачивши колоду, що лежала кількадесять кроків від берега, сів на ній, та став напихати люльку. Відтам, де сидів, видко було з одної сторони пару верст Дунаю, з другої, крізь вітки дерев і кущів море і кафинську ґалєру. Пакаючи люльку, Богдан позирав то в сей, то в той бік. Глянувши раз проти води, побачив пару байдаків, що пливучи рікою, до моря, наближалися до него. Ті, що були в байдаках, мусіли ї його бачити. Перший байдак взяв на право і зачав прямувати до того берега, де сидів Богдан. Байдак причалив до берега і з него вискочив кощавий, високий Турок.

— Чи не хоче він балакати зі мною? — Богдан подумав. — Бо чогож би висідав тут?

Два дальші байдаки також взяли на право; причалили до берега там, де задержався перший байдак. Турок з першого байдака справді підійшов до Богдана, поздоровив його чемно і спитав:

— Чи ти не з тої ґалери, котру відси видко?

— Або що? — Богдан спитав.

— Я везу до Стамбула всякий крам і пару невільниць. Ґалера велика, добре збудована, мабуть безпечна. Як вона іде до Стамбула, то хочу впроситися, щоби взяла мене з усім тим, що ось тут везу байдаками. Очевидно, даром не хочу.

— Сумніваюся, чи там схочуть взяти тебе. Ся ґалера везе падишахови кафинську данину і товар деяких кафинських купців. По дорозі не приймає ніяких пасажирів.

— Ґалера чия? Хто її отаман?

— Паном ґалери є сам султан, в його заступстві капуданпаша. Отаманом ґалери є Ашік.

— Ашік?! — Турок крикнув урадуваний. — Ашік, мій старий приятель. Я й не сумніваюся, що возьме мене.

— А я тобі кажу, що мабуть не возьме. Йому заборонили брати, хоч би то був його рідний батько. Як таки схочеш спитати його, то не лиш не тягни за собою решти байдаків, але й з того, в котрім сам сидиш, вантаж викинь на беріг. Байдак буде лекший, отже ти скорше будеш у Ашіка і скорше вернеш сюди.

— Зроблю так, як кажеш. Мої байдаки лишу тут і з першого викину на беріг бодай дівчата. Я таки надіюся, що возьме мене.

— Твій вантаж цінний?

—На тих байдаках цілий мій маєток. Головно в невільницях.

— Як не схоче тебе взяти Ашік, то там є ще одна несогірша ґалера купця Гусеіна. Мабуть також їде до Стамбула. Як ще має місце на весь твій крам і твою челядь, то може він возьме тебе. Гусеін мій приятель.

— А є у него місце?

— Спитай.

— Може би ти поїхав до него зі мною? Ти з котрої ґалери? Ашіка, чи Гусеіна?

— Насамперед проси Ашіка, бо його ґалера більша і безпечнійша. Як він не прийме тебе, то аж тоді побалакаємо з Гусеіном.

— Піду до Ашіка. Ти будеш тут сидіти до мого повороту?

— Як вернеш зараз, то ще знайдеш мене тут. Найліпше буде, як ти, непринятий Ашіком, звернешся просто до Гусеіна. Покличся на мене. Скажи Гусеінови, що тебе прислав той, що на березі ріки жде на матрозів. Як і Гусеін не прийме тебе, то зараз вертай сюди. Тоді я поїду з тобою до него і може він мені поступиться.

Турок вернув до байдака. В судні, окрім гребців, було ще пару невільниць з евнухом. Турок приказав евнухови і дівчатам вийти на беріг і дожидати його повороту. Сів у судно і поплив за водою до моря.

(Дальше буде.)

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

З ПРИВОДУ ЛИСТА ГР. КАСЬКОВА.

У „Свободі" з 23. червня б. р. вміщено листа дякоучителя Т. Каськова з Нюарку, Н. Дж., в якім він запрошує всякого, що бажає переконатися про успіх його навчання в школі, прийти до нього на іспит.

На жаль, не кожен, хто прочитає той лист, може приїхати на іспит, „щоби переконатися, по чийй стороні правда": чи по стороні тих, що обстоюють за потребою фахового вчителя в українських школах, чи тих, що гадають лишитися при теперішних дяко-вчителях. З тої причини я пишу отсі думки через нашу ґазету. На вступі я дозволю собі зазначити, що шановний пан Каськів занадто однобічно розуміє те, що писалося в справі дяко-учителів та фахових учителів. Читаючи „Свободу", я бачив, що розмова ішла про те, щоби дітей вчили фахові педаґоґи, а не за те, чи мають їх учити дяко-учителі, чи ні. Як я розумів дописи, читачі схилялися до думки, що вчити мають фахові вчителі. Правда, не кождий добрий дяк може бути педаґоґом, так само, як не кождий педаґоґ може бути дяком, але не виключеним є найти відповідно підготовлені вчительські сили і серед теперішних дяко-учителів. Очевидно п. Каськів причисляє себе до сих послідних. Я не маю жадної причини сумніватися в тому, що п. Каськів, який є дяком, є рівночасно добрим педаґоґом і дуже шкодую, що не можу приїхати на іспити до Нюарку, щоби переконатися, чи так воно справді є, як я догадуюся.

Всеж справа шкільна в Америці не є особистою справою ані окремого дяко-учителя ані окремого фахового педаґоґа. Тому ніхто з них не може себе почувати особисто подражненим, коли хтось скаже щось проти дяковчителів або проти педаґоґів. Замісць виявляти своє подражнення, богато краще булоби спокійно написати свій погляд на орґанізацію і провадження школи в Америці, бо за те тут ходить справа.

Я не маю сумніву, що у гр. Каськова школа поставлена взірцево, коли він так кличе й запрошує „всіх педаґоґів та критиків" на шкільні **іспити,** щоби показати зразковість своєї школи, і тому я прошу гр. Каськова висловити свої погляди на орґанізацію та провадження школи в Америці. Це може бути лише корисним для загальної справи.

Я оданак зі свого боку скажу дещо про той очевидний факт, що гр. Каськів надає рішаюче значіння **іспитам.** З його слів виходить, що іспити є точним показчиком успіхів та праці школи. Міжтим у педаґоґіці (науці про навчанння) про доцільність **іспитів** майже вже покінчена мова й іспитам нині вже не приписується тої ваги, що давнійше.

Дуже часто на іспитах найкраща дитина, при чужих людях, при непривичній обстанові, завдяки свому тихому характерови, не виправдує сподіванок учителя. Навпаки, зовсім випадково найкраще може пописатися дитина, що вчилася так-собі, але за те вела себе збиточно, заховувалася свавільно. Це я так лише краечком зачепив те важне питання й мені хотілосьби для загальної користи знати, на яких авторитетах у педаґоґіці опирається гр. Каськів, надаючи **іспитам** значіннє рішаючого показчика.

По друге цікаво булоби знати, яку ціль ставить гр. Каськів школі в Америці: чи вивчення українського читання та писання; чи виховання дітей в національнім патріотизмі; чи розвиток у них почуття любови до свого рідного народу, краю, до своїх батьків і т. д.

Які предмети вчить у своїй школі гр. Каськів, якими підручниками користується він для дітей, а якими помічними підручниками для себе? Яких педаґоґічних засобів вживає він у своїй школі, щоби заставити дітей учитися й заховуватися в клясі спокійно?

Яких засобів уживає він для викоріння у дітей злих прикмет характеру та розвитку у них позитивних якостий: мужности, моральности, правдомовности, альтруїзму і т. д.?

Чи завдає він дітям до дому навчитися читання і писання на память?

Коли і як він виправляє похибки ученика в читанню й писанню? Яких педаґоґічних засобів уживає він, щоби дитина памятала свої похибки та уникала їх?

Цікаво булоби знати, як гр. Каськів орґанізує кожду свою лекцію; що він робить для того, щоби лекція була пересякнута творчостю й діти не були тільки пасивними сторонніми глядачами, але й брали чинну участь у думанню.

Коротко кажучи, цікаво знати, який принціп навчання у школі визнає пан Nаськів: чи пасивний, чи друдовий, і чому саме сей, а не инший.

Це лише частина тих питань, які насуваються у звязку з орґанізацією української діточої школи в Америці. Очевидно гр. Каськів є тут давно й має великий досвід у веденню школи, то думаю, що в інтересах ширшого обговорення справи не відмовиться він хоч коротенько дати свої вказівки та спостереження, хочби по цим питаням, які я тут написав. Звичайно, кожне питаня займе більше місця, але я гадаю, що „Свобода" в інтересах такої важної справи не відмовить дати се місце, а гр. Каськів не пожалує труду, щоби послужити своїм фаховим досвідом у рідній шкільній справі.

М. Мостенський,
Ню Йорк.

—o—

ЯК НАМ ГЛЯДІТИ НА ГЕТЬМАНСЬКИЙ ЗІЗД В ДЕТРОЙТІ.

Так тому рік взад читали ми в американських часописях вістку, що кандидат на російського царя великий князь Микола Миколаєвич мав зробити тайну угоду з Польщею, того змісту, що на случай, коли Польща узнасть його царем, то він заґварантує її теперішні границі, що означає, що і Холмщина, Волинь і Галичина лишаться далі під її сатрапською владою.

Ще давнійше читали ми знова, що Скоропадський мав бути в порозумінню з иншим кандидатом на царя, а іменно великим князем Кирилом, який мав би бути царем всеї Росії враз з Україною, а Скоропадський гетьманом України.

А от перед кількома днями донесла филаделфійська „Америка" з достовірного джерела вістку, що Анґлія узнала Миколу царем Росії, а Скоропадського гетьманом України.

Поминім це, що сейчас по тій вістці принесли чужинецькі ґазети нову, в якій подають, що Скоропадський зрікся в Берліні своїх „дідичних" прав до гетьманства на користь Габсбурґа Василя Вишиваного. Я буду говорити тільки про можливість повороту царату і про насадженнє Скоропадського гетьманом з боку Анґлії, бо цим дуже захоплені наші гетьманці в Америці.

Не входім уже в те, що монархи і можні світа сего торгують отут нашим народом як худобою на ярмарку, а спитаймо себе самих, чи це можливе, щоби такий Микола — як стане царем всеї Росії — дозволив Скоропадському, свому гетьманови поломити польські кордони, які він сам (Микола) уже давно узнав? Або чи Анґлія найсердечнійша приятелька Польщі, дозволить на те, щоби Польщі обкроєно ті границі, які вона сама їй заґварантувала?

Скажім, що політика Анґлії вимагає цего, щоби Росія й Україна мали своїх монархів. Отже, як се зробити? Цар уже є готовий, бо Микола з царського роду; але де взяти такого гетьмана, щоби з него був вдоволений цар? Чейже цар ані на Романчука, ані на Грушевського не пристане, бо вони з хахлацького роду і готові деколи не схотіли його послухати. Отже найліпше приняти бувшого царського ґенерала Скоропадського, бо він вже від молодих літ навчився слухати царя.

Та з тим не так то легко. На Великій Україні Скоропадського вже добре знають і, раз його прогнавши, не будуть тепер просити Анґлії: „будь нашою спасителькою і верни нам Скоропадського". Колиж політика того вимагає, щоби бодай хтось кричав „хочемо, аж страх хочемо Скоропадського" — то на се є рада: Треба збаламутити Галичан, бо вони також Українці, а як вони пристануть на Скоропадського, то тогди легко буде московським царам визнати Скоропадського гетьманом, хоть це буде проти волі тих Українців, над котрими він панувати-ме, себто над Українцями з Великої України. Над галицькими Українцями Скоропадський і так панувати не буде, бо до цего не допустять Анґлія і Польща.

В Галичині на рідній землі якось тяжко йде з пропаґандою Скоропадщини — тож пропаґують її в Америці в тій надії, що тут український робітник не так добре зорієнтований в тих справах і дасться збаламутити.

От тому то дня 3-го і 4-го липня відбудуться великі паради в Гемтремк, Миш., устроєні галицькими монархістами, на які прибуде навіть епископ Богачевський, який відправить для монархістів полеву Службу Божу.

Може на тих парадах будуть які монархістичні бесідники, які будуть так промовляти, що Анґлія нам допоможе та що Польща згодиться на поломання своїх границь, або що Скоропадський, скоро стане гетьманом, наплює і на Анґлію і на Польщу, які його гетьманом зробили, а скаже „тепер я уже вас не потребую, і за те, що ви мене зробили гетьманом, ломлю границі Польщі і забираю Галичину".

У нас в Детройт роздумують люде над тим всім і так собі фільосовують:

Як би так ідея українського монархізму була дійсно на хосен Неньки України а на шкоду Польщі, **то чи найшовся би хоть один учений і інтеліґентний Поляк, навіть тут в Америці, який притакнув би тій ворожій для Польщі справі і положив тим самим на себе на ціле життя пятно зрадника польської ягайлонської ідеї!?** А preцінь, учений і інтеліґентний Поляк, бо мейор міста Гемтремку був кумом при посвяченю гетьманського прапора. Чи не узнав він тим самим українську монархістичну ідею нешкідливою для Польщі? Польські чосописи хвалили мейора за його крок. Похвалили, бо знали, що роблять. Народовластє українське страшне для Польщі, але ніколи Скоропадщина.

И. Климів.

ЩО ДІЄТЬСЯ В ОДНІЙ СЕКУНДІ.

Скаже хтось: в одній секунді нiщо не може статися, бож її майже не беруть у рахубу. Та воно так не є. Уявім собі, що ми на північному бігуні землі й дивимося крізь далековид через земську вісь, яку уявляємо собі прозірною — аж на південний бігун. Далі уявім собі, що на південному бігуні сидить якийсь чоловік. Колиб цей чоловік засвітив сірник, то ми могли би бачити це за одну хвильку, бо світло перебігає простір 13,000 км. за якої одної двацятої четвертої части секунди. Світло є таке скоре, що за одну секунду перебігає 300,000 км. Світло обігає землю довкола на її найгрубшому місці (на рівнику), себто простір 40,000 км. 7½ разів на секунду. Таксамо радіотелеґрама. Щось такого людині тяжко й уявити собі, бож людина на секунду не зробить більше як метер дороги, а слимак пролізе ледви 2 міліметри. Кінь пробіжить на секунду три рази більший простір як ми, а коли вже дуже скоро чвалає, то чотири рази більше як ми.

Перейдім на воду. Тут бачимо вітрильник (вітрильне човно), що на секунду при сприяючому вітрі зробить 6 метрів, зате великий океанський корабель двічі стільки. Морські филі за такий короткий час зроблять звичайно більше як 13 метрів, а вітер підчас бурі 30 метрів. Воздухоплав (Цепелін) має більшу скорість на секунду, ніж вітер підчас бурі. Летун робить на секунду майже 50 метрів, поспішний залізничий поїзд і авто можуть на секунду зробити лише 25 метрів. Почтові голуби перелітають на секунду 20 метрів. Їздець на байсиклі переїде на секунду яких 6 метрів. Коли вистрілити з рушниці, якої куля летить із скорістю ¾ км. на секунду, то при віддалі 330 метрів чути щойно за секунду її вистріл. А саме стільки часу потребує відгомін. Так можна обчислювати бурю, як вона за далеко. Лискавка і грім повстають рівночасно. Колиж лискає, а гремить щойно після 10 секунд, то буря далеко ще на яких 3½ км. Всі ті явища діються на землі, яка обертається довкола сонця зі скорістю 30 км. на секунду. Колиб отже земля на хвилиночку пристанула, то наслідком нечайного стрясення все, що є на ній, порозбивалося би на дрібні кусні.

ОЦІНКА ПОЛІТИЧНИХ КАНДИДАТІВ.

Один анґлійський психольоґ хоче придумати „тест", пробу для кандидатів на політичні уряди, щоби можна зміряти й оцінити їх здатність так, як тепер міряють і оцінюють інтеліґенцію і спосібности шкільних дітей. Покищо він списав цілий ряд особистих прикмет, з якими, мовляв, людина не може добре сповняти публичних обовязків, і між иншим пише:

Не голосуйте на чоловіка, котрого, коли ще був дитиною, батьки розпестили. Розпещена дитина не може запанувати над собою і не зможе навіть тоді, коли вже виросла.

Не голосуйте на чоловіка, котрий має добру память для дрібниць, звертає увагу на детайлі і речі неважні. „Він не побачить ліса через те, що дерев за богато", як кажуть Анґлійці.

Не голосуйте на „книжного хробака", що весь свій вік провів з книжками. Людина, котра окрім знання має ще досвід в життю і з людьми, звичайно має більше здорового розуму.

Не голосуйте на чоловіка, котрого фах чи професія примушували все мати діло з підвладними, з низшими як він. Звичайно такий чоловік стає автократ, якому трудно працювати з рівними собі.

ГАРКАВЕНКО БОРЕТЬСЯ В БОСТОНІ ЗІ СТАШАКОМ.

В кінці вдалося устроїти боротьбу, на котру всі любителі спорту довго чекали в Бостоні. Гаркавенко і Сташак підписали угоду, що побідитель одержить всі гроші, а побіджений нічого, кромі сего побідитель буде обовязаний боротися з Странглер Луїсом, признаним чемпіоном Америки. Ушкоджене вухо Гаркавенка вже вигоїлось і Гаркавенко надіється відплатити Сташакови і за Мальцевича. Борба відбудеться в Бостон Арена в середу, 6-го липня. Борба аж до побіди і будуть боротися до трех разів.

ПРО НАУКУ З НАШОЇ ІСТОРІЇ.

В ділянці суспільних наук вже давно вирішено справу, що то є нарід або нація. Там вияснено всесторонньо всі чинники, які зложилися на те, що з поодиноких племен, розсіяних на землі, витворилися на протязі довшого часу осібні народи. Відіграли тут велику ролю однакові, расові прикмети, однакові потреби життя, які примушували людей організуватися в спільні громади, одна мова й звичаї, однакові політичні й культурні впливи довгих століть.

Та найважнійшим чинником в організації осібного народу являється однакова пережита його минувшина. Вона найбільше заставила людей почувати себе спільною частиною одної нації.

Свідомість того, що наша теперішня доля є тільки наслідком зусиль і роботи наших батьків, а будуччина наших дітей дуже багато залежна від нашої праці й труду — творить той ланцюх, яким звязано судьбу поодиноких людей з історією цілого народу. Не диво проте, що всі організації, народи й держави звертають так багато уваги на вивчення своєї історії.

З історичних джерел стараються вони добути й розказати про всі світлі моменти своєї минувшини. Історія має розкрити перед очима сучасних людей всі геройські діла їх предків. Вона має показати нам всі ті зусилля найкращих громадських діячів, стремління й боротьбу поодиноких кляс, груп і партій, методи тої боротьби а вкінці й наслідки її для будучого покоління. Історія повинна дати нам вірний образ того, чим ми були в минувшині, чим є тепер і що буде з нас у будучині. Вона дає нам віру в живучість народу, розказуючи про приміри великих чеснот, моральної сили, характеру й державного розуму наших предків.

При вивченню історії свого народу треба конечно звернути увагу на дві головні справи, про які у нас говориться й пишеться дуже мало, або й зовсім нічого. Перша справа це те, щоби ми знали правдиву історію свого народу, а не перекручену на всі лади, як то було досі.

Пофальшовану історію накинули нам Москалі й Поляки, роблячи це для своєї користи. Й довго треба було чекати, заки наші історики додумалися почати боротьбу з фальшивниками. Так само сам метод викладу історії дістали ми від наших ворогів, — метод дуже кепський. Ходило тут тільки про те, щоби впакувати в голову молодої людини як найбільше поодиноких дат і нічим не повязаних з собою подій, а не показати правдивим нашого життя в минувшині.

Великою хибою було й те, що деякі наші історики не були так дуже безсторонні й надавали своїм історичним студіям часто закраску своїх особистих переконань і поглядів. Вони забували дуже часто за те, що „неправда — не наука", як сказав Драгоманів.

Друга справа, яка тісно вяжеться з першою, це наука з історії. Хто знає історію свого народа аж до найбільших її тайн, а не вміє нічого навчитися з неї, тому знання його не придасться до нічого. Знання історії це тільки той варстат, на якому провідник народу, громадський робітник, і кожна людина має зачати й вести свою діяльність. Хто не знає, на що дано йому в руки варстат, той не може покористуватися ним так як треба.

Як в кожній науці досвід є джерелом всякого пізнання і творить підставу до синтези, так і наука історії дає нам змогу знайти ті утаєні сили й пізнати чинники суспільних явищ. Хто не вміє покористуватися наукою з історії, той не має почуття дійсности й не знає, що то є звязок історичних подій. Людина без цих прикмет хитається вічно між ріжними суспільними струями, не має постійних переконань у громадській роботі. Не диво проте, що у нас така розбіжність політичних стремлінь, а всякі утопійні фантасти переконують дуже легко наших людей у тому, що суспільний лад можна перемінити за одну ніч.

Науку з історії треба брати не тільки з її світлих, але також з темних моментів, яких у нас, на жаль, було дуже багато. Про них потрібно заговорити на науку нам і нашим дітям просто на те, щоби ми й будучі покоління не робили ще раз тих помилок.

Століття неволі нашого народу була причиною того, що в нашій історії відіграли велику ролю бунти й повстання. Неволя витворила у нас тип громадської людини, яка вміє тільки бунтуватися. Цей тип людей став з конечности загальним у нас і нераз наробив нам багато шкоди. Бунтівників нам потрібно так довго, поки ми будемо в чужому ярмі і як довго не маємо своєї держави. Ці люде уміють майстерно руйнувати старе, та ще ніколи й ніде на світі вони на руїнах не збудували нічого нового. До творчої роботи треба творчих людей.

В нашій минувшині приходилося нам дуже короткий час вести правдиву державну працю, а то треба було вічно бунтуватися. Не дивно проте, що нашими народними героями стали бунтівники, а тільки дуже рідко люде творчої діяльности.

Нарід, який приготовляється до свого самостійного державного життя, мусить шукати у своїй минувшині за світлими примірами того життя. Такі моменти були і в нас. Наші історики повинні розказати нам основними працями про ту творчу роботу нашого державного життя в минувшині.

Початком такої роботи треба уважати книжку Липинського „Україна на переломі". Поминувши партійну закраску, Липинський **перший** у нас почав дошукуватися в нашій історії **державно-творчих** елементів.

Слово тепер за нашими істориками. Нехай вони поза своїми „причинками до дочинків" підуть тою дорогою, а тоді певно зроблять для народу дуже велике й корисне діло.

А всі наші люде, які беруться за громадську роботу, нехай стануть наперед учитися з нашої давньої й недавньої минувшини й не забувають про те, що скажуть їх діти про їх діла, — а тоді певно будуть дуже обережні за кожний свій крок у громадськім життю.— („Новий Час").

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

НЕБУВАЛА СЕНЗАЦІЯ З ПРИВОДУ ВИСТУПУ СПІВАКА.

До Відня приїхав на гостинні виступи відомий московський співак, Шаляпін. Перший виступ славного баса, в ролі Бориса Годунова, приняла публика з признаками такого ентузіязму і захоплення, що преса посвятила цілі шпальти не тільки оцінці музичних вартостей його співу, але і описам сцен на вулицях міста і перед оперою.

Для здобуття білетів уживано всяких способів, а багато осіб здобувалися на неймовірні посвяти. На добу перед виставою площа перед оперою змінилася на арену перегонів „в терпеливости" ентузіястичних поклонників співака. Перші з них станулися вже в годині десятій ночі під аркадами опери, заосмотрені в складові крісельця, харчі і карти до гри. Управа опери, беручи на увагу ту посвяту, дала наказ отворити входові двері не — як звичайно — на протяг пополудня, але вже в год. 6 рано. Вже в год. 10 в черзі стояло біля 400 осіб. Три молоді жінки, видно, переціпили свої сили і зомліли. Видано тоді цікаве розпорядження. Очікуючі могли групами покидати свої місця на тригодинну відпустку, а служба занотовувала чергу назвищ і забезпечувала тим, що вертали, здобуте перед тим місце в черзі.

Вечером, біля 6-ої години, зроблено формальний приступ на касу, особливо при віконцях, де продавали квитки на сидячі місця. На бульварі товпилося понад 800 осіб, хоча згори можна було предвидіти, що число білетів не вистарчить. Для молоді університету ректорат зарезервував частину місць і видавав їх на університеті. І там вже в год. 6 рано станув цілий ряд ентузіястів.

В полудне ціла площа перед оперою мала вигляд фабричного подвіря в хвилину полудневої перерви. До тих, що чекали в черзі, приходили члени родини і приносили в менажках обід, який ті їли прихапцем, щоби часом не втратити здобутого місця. Бетон вулиці заляглі цілі стирти паперів з харчів, шкаралуп з яєць та помаранчевої шкірки. В год. 7 вечером отворено всі входи опери. Величезна товпа в одній хвилині заняла всі ґанки і коридори на те тільки, щоби власними очима перечитати напис: випродане.

Покутні продавці почали пропонувати місця по цінах десять разів вищих, як по цінах при касі. В кількох тільки випадках поліція викрила таких посередників. Позатим торговля відбувалася живо і явно.

Три чверти години перед піднесенням куртини велика саля опери почала наповнятися. Перед портиком пересунувся хоровід триста автомобілів, що привозили пані в прекрасних туалетах і панів у фраках. Приїхав також президент держави Гайніш зі збором міністрів, а за ним по черзі вози, прикрашені хоругвами всіх держав. Дипльоматичний корпус був у комплеті. Передсінок і сходи заповнила товпа, голова при голові, тих, що не могли вже дістати квитків вступу, а не хотіли резигнувати зі занятих місць аж до останньої хвилини. Поліції вдалося з труднощами утворити серединою шпалер, серед якого плив потік виставних футер, брилянтів і шовків.

Найстарші бувальці опери кажуть, що від часу премієри „Парсіфаля" театр не пережив таких зворушливих хвилин.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ